

یادداشت

نه‌جنگ،نه‌مذاکره

آقای رئیس‌جمهور باید بداند و یقینا می‌داند که تداوم سیاست‌های اقتصادی-اجتماعی یعنی روکش‌کشیدن بر فضای جنگ‌اعلام‌نشده و صورت با سیلیی سرخ‌کردن، ایران را به قهقرا خواهد برد بنابراین آنچه از رئیس‌جمهور انتظار می‌رود، آن است که اگر تشخیص دهد این کلمات صواب است، خود سیاست‌های لازم را برای هماهنگی فضای جامعه با فضای جنگ‌اعلام‌نشده تدبیر کند. اگر چنین بیندیشد، آن‌گاه می‌توان این سیاست‌ها را تدوین کرد و به مردم حقیقت را گفت؛ والا پس از چهار سال حتی بدون فضای جنگ، تداوم سیاست‌های موجود بر مسائل، مشکلات، اتلاف منابع، ناترازی‌ها و درجه محرومیت‌ها خواهد افزود و البته این در حالی است که جنگ واقعی نباشد که آن تدبیرهای دیگری می‌طلبد ولی به هر حال معلوم است که فضای جنگ بر کشور همچنان سایه افکنده و تداوم خواهد یافت و به‌همین‌علت نیاز به شجاعت، واقع‌بینی، صراحت و صمیمیت با مردم خواهد بود؛ والا وعده صادق وجود نخواهد داشت.

پزشکیان،وارث‌ناکامی‌های بزرگ یا«اسب‌زین‌شده»؟

حتی عده‌ای از همین سودجویان می‌گویند «چرا دولت بخورد؟» و با اینکه می‌دانند دولت از خود چیزی ندارد، می‌گویند «باید دولت را جابجیه!» موضوع خلاقیت در سرمایه‌گذاری و نوآوری در تولیدات کشاورزی، خدمات، صنعت و معدن و نهایتا اقتصاد و بازرگانی در دام چاله سیاه این سیاست‌گذاری قرار گرفته و فعالان سودجویان مبشر این باورند که ابتکار عمل برای دستیابی بیشتر به منابع ارزان‌قیمت دولت یک فضیلت است، نه زدبلیت. در غلبه این وضعیت نامتعارف اسف‌بار بر اقتصاد کلان کشور، دستیابی به مولفه‌های قدرت سیاسی عمومیت یافته است و محافظ‌دی‌مدخل، کسب قدرت سیاسی را نه برای خدمت به کشور و مردم، بلکه برای تثبیت موقعیت و منافع اقتصادی خود می‌دانند. در چنین شرایطی، فعالان بخش خصوصی سالم غیروابسته خود را بی‌پناه می‌بینند و در جست‌وجوی راهی برای برون‌رفت از منجلابی هستند که مولفه‌های قدرت سیاسی در ساختار اقتصاد ملی ایجاد کرده‌اند. محافلی که از «اسب‌زین‌کرده برای دولت چهاردهم» سخن می‌گویند، در سال‌های متمادی گذشته یعنی بیش از دو دهه، عامدانه در تلاش بوده‌اند عرصه را برای سرمایه‌گذاری خارجی به پنهان‌های واهی سیاسی و نوعی کج‌اندیشی درباره تعاملات جهانی تنگ کنند تا امکان رقابت سالم بخش خصوصی منتفی شود و آنان که دسترسی قدرتمندانه و بلامنازع به منابع ارزان‌قیمت و رزاتی دولتی دارند، همچنان در موقعیت انحصاری خود باقی بمانند. با چنین رویکردها و اقداماتی از موضع قدرت سیاسی برتر نمی‌توان اسبی برای دولتی که فعلا سخن از حقوق مردم و بخش خصوصی اقتصاد و رفح موانع تعاملات جهانی می‌زند، زین و مهیای ناخ‌وتاز کرد، مگر اسبی چموش و نافرمان که راکب خود را به سوی دره‌ای عمیق و مهجور می‌برد، دره‌ای بی‌انتهای بدون راهی به بیرون و امروز!

معجزه‌درلاله‌زار

میزبانان، خانم‌های خوشرو و جوانی بودند با حمایل‌های سبزی و طلایی که به محض ورود از مهمانان پذیرایی مختصر و مفیدی کرده، آنان را به گوشه‌ای برای نشستن راهنمایی می‌کردند. انکار آن فضای زیبا در بهار آن سال با خود احترام و آرامش به همراه آورده بود و من در آن نیمه‌شب بهاری دیدم که فضا چقدر در رویداد تأثیرگذار است.

پارسال اما در مه‌رامه ۱۴۰۲ مراسم هفته تهران جشنواره‌ای تحسین‌برانگیز بود که تمام نمایش‌های اصیل تهرانی در آن به اجرا درآمده بودند تا مردم تهران ببینند آیین‌ها و مراسم نمایشی تاریخی‌شان چه کیفیت‌هایی داشته است. از تعریض خوش‌آهنگ و دراماتیک تا سیاه‌بازی کمدمی و طنز-روز، از پرده‌خوانی و شاهنامه تا کنسرت رسمی به سبک ارکستر کوچک موسیقی اصیل ایرانی دوران مشروطه و قاجار، از فیلم‌های اولیه تولید ایران تا فیلم‌های محبوب و به‌یادماندنی سینمای مان در قبل و بعد از انقلاب، تا تصاویر قدیمی سیاه و سفید شهر تهران در روزگاران قدیم که روی ارکان عظیم دیوارهای حیاط انداخته می‌شد. حتی ژرنا بازی دیگر هم بود. در حیاط پشتی فضاسازی جنگ هم بود. چای و آتش و خوردنی‌های دیگر هم بود. شهرفرنگی هم بود. یک ماشین فرمز آنتیک هم بود که همه با آن عکس می‌انداختند... برگزارکنندگان برای دادن حس و حال قدیم، لباس‌های قدیمی فیلم‌های تاریخی را هم تن عده‌ای کرده بودند تا چند خانم با پیچه و جاقچور، چند آقا با لباس‌های پهلوی اول و کلاه‌های آن دوران، چند آقای هیکل‌دار در لباس داش‌مشدی‌ها یا یاسبان‌های قدیم محلات تهران، چند پلیس قدیمی و حتی خانم‌هایی با لباس‌های اوایل قرن بیستم اروپایی ... برای خود در حیاط خانه تهران چرخند (مدل فیلم‌های علی حاتمی). تازه دو نفر از مجریان طراز اول رادیو هم در بالکن عمارت اصلی وسط حیاط پشت بلندگو نشسته بودند و حرکت مدعوین از یک نمایش به نمایش بعدی را با صحبت دلنشین و آهنگ‌ها و ترانه‌های همان دوران هدایت می‌کردند. و اما امسال، هفته گذشته، هفته دیزاین به همت یک عده هنرمند خوش‌سلیقه و مبتکر، نهمتنا در فضاهای داخلی خانه اتحادیه، بلکه در مکان‌های دیگری از شهر مانند کوچه لولاگر و خانه بهرمانی به اجرا درآمده در نوع خودش بی‌نظیر بود. برگزارکنندگان از طراحان و تولیدکنندگان میلمان و اشیا و مجسمه‌های زیبای دکوراتیو ایرانی دعوت کرده بودند تا برای اولین بار در چنین مقیاسی، علاقه‌مندان به مُد و طراحی فاخر و مبتکرانه بتوانند ببینند که دیزاین یعنی چه؟! و حس کنند که طراحی فرقی در سبک زندگی انسان مدرن ایجاد می‌کند. در کنار نمایشگاه‌ها سالن سخنرانی نیز هر روز بر می‌شد از طراحان و هنرمندان و معماران که حرفی برای گفتن در زمینه دیزاین داشتند. واقعا عالی بود و خوشحال شدیم که در خانه اتحادیه دیواره باز شد و حیاط و باغچه دالی‌جان نفسی دیواره کشید. البته ناگفته نماند که گویا از عید امسال موزه مجسمه‌های مومی شخصیت‌ها و هنرمندان برای بازدید عموم باز بوده است، اما برگزاری ایونت‌ها داستان دیگری است. هر بار کوبنی معجزه‌های اتفاق می‌افتد. در خانه اتحادیه بعد از چند ماه دیواره باز می‌شود؛ فضای بزرگی که هفت، هشت سال است شهرداری تهران آن را خریدده و مرمت کرده تا به مکانی زنده و فرهنگی تبدیل شود. زندگی چند روز جریان پیدا می‌کند. بعد دیواره ما می‌مانیم و جمع نگاهبانان که از خانه خالی چنان با شدت و تحکم محافظت می‌کنند که گویی دیوبی با چراغ جادو در آنجا پنهان شده است.

حال باید گفت همه ما به خاطر فیلم سریال معروفی که نیم‌قرن پیش از این تلویزیون ایران به کارگردانی ناصر تقوایی در آن خانه چرخاند، اینجا را می‌شناسیم. در تمام این چندین سالی که از تعمیر و مرمت خانه اتحادیه می‌گذرد، معمولا درهای خانه بسته بوده و این رویدادها انگشت‌شمار بوده‌اند. ظاهرا سازمان زیباسازی هنوز راه و فرمول درستی برای تداوم‌بخشی به رونق خانه نیافته است. اما این راه دارد بسیار آهسته گشوده می‌شود. به نظر ما «دوستداران لاله‌زار» که چند سال است خیابان را کاویده‌ایم و با اهالی آن از در گفت‌وگو درآمده‌ایم، این خانه به سادگی می‌تواند زندگی از سر گیرد. کافی است خانه وسط حیاط را برای آگاه‌های علم‌ر دهند، سالن‌ها را برای رویدادهای مختلف مجهر کرده، به انجمن‌های آگاهی هنری-فرهنگی میدان دهند که در آنجا جلسه و کنفرانس و نشست برگزار کنند. شب‌ها برای اهالی لاله‌زار و مردم شهر تهران فیلم نشان دهند... رونق را خود مالکان اصلی شهر به لاله‌زار و خانه تهران بساز خواهند کرد،انی به آنکه جای هیچ‌گونه نگرانی‌ای باشد.

شماری از فعالان اقتصادی با مخاطب قراردادن رئیس‌جمهوری کارزاری برای پیوستن ایران به سازمان تجارت جهانی راه انداختند

اتصال به اقتصاد جهان

شرق: ایران به همراه شماری از کشورهای فقیر جز، معدود کشورهایی است که عضو سازمان تجارت جهانی نیستند. آخرین باری که نام سازمان تجارت جهانی از زبان متولیان کشور شنیده شد، در مناظرات انتخاباتی چهاردهمین دوره انتخابات ریاست‌جمهوری و از زبان یکی از نامزدها بود که البته به اشتباه تلفظ شد. علیرضا زاکانی، از نامزدهای انتخابات ریاست‌جمهوری ۱۴۰۳، در اولین مناظره انتخاباتی، در بخشی از صحبت‌های خود گفت که ترکیه عضو WHO است، یعنی سازمان جهانی بهداشت که ایران هم عضو آن است. ولی به نظر می‌رسید که منظور زاکانی WTO، سازمان تجارت جهانی بود. این موضوع در حالی رخ می‌دهد که انزوی ایران در صحنه اقتصاد جهانی هم‌زمان تولیدکننده و مصرف‌کننده ایرانی را متضرر کرده است. حالا مهرداد عباد، عضو اتاق بازرگانی ایران و شماری از فعالان اقتصادی کارزاری راه انداخته‌اند و از مسعود پزشکیان، رئیس‌جمهوری، درخواست عضویت ایران در سازمان تجارت جهانی را داشته‌اند.

چرا عضویت در WTO مهم است؟

سازمان تجارت جهانی World Trade Organization، به اختصار: WTO، یک سازمان جهانی است که قوانین بین‌المللی تجارت را تنظیم و اختلافات بین اعضا را حل‌وفصل می‌کند. اعضای سازمان تجارت جهانی کشورهایی هستند که حدود ۳۰ موافقت‌نامه این سازمان را امضا کرده‌اند. مقر سازمان تجارت جهانی در ژنو سوئیس قرار دارد و تا سال ۲۰۲۳ تعداد ۱۶۶ کشور عضو این سازمان شده‌اند که حتی افغانستان هم عضو جدید این سازمان به شمار می‌آید.

برای عضویت در این سازمان نیاز به پنج موافقت‌نامه است: داشتن تأییدیه از پنج کشور عضو دائم شورای امنیت سازمان ملل متحد شامل آمریکا، بریتانیا، فرانسه، روسیه و چین، رعایت حق تکثیر (همه محصولات تولیدی داخل کشور باید اصلی باشد و همه برندهای داخلی باید ثبت بین‌المللی باشند)، رعایت ثبات اقتصادی (بالا بردن نرخ محصولات باید با صلاح‌دید سازمان و همراه با برنامه‌ریزی باشد که مصرف‌کننده یا تولیدکننده متضرر نشوند)، رعایت حق گمرک و مالیات (سه درصد تا هشت درصد، رعایت حقوق بشر.

سازمان تجارت جهانی امروز یکی از پایه‌های جهانی شدن، به‌ویژه در حوزه اقتصاد به شمار می‌رود و کشورهای مختلف تلاش می‌کنند برای تسریع روند جهانی‌شدن و استفاده از منافع آن، این سازمان بین‌المللی را توسعه داده و جایگاهش را ارتقا دهند. از دیگر سو کشورهای که عضو این سازمان نیستند، هم تلاش می‌کنند تا به عضویت آن درآمده و با استفاده از امتیازات عضویت در این نهاد بین‌المللی به توسعه اقتصادی و صنعتی دست پیدا کنند. در این‌میان ایران از سال ۱۹۹۵ میلادی از این سازمان درخواست عضویت ناظر کرده و به مدت ۱۰ سال پشت درهای آن به انتظار نشسته است. با اینکه کشور ایران در موافقت‌نامه‌های قبلی حوزه تجارت مانند سازمان جهانی تجارت و سازمان تقریبا خوبی داشته است، اما اکنون درباره سازمان تجارت جهانی این مسئله تکرار نشده است.

یک کشتی کانتینر در بندر

شماری از فعالان اقتصادی با مخاطب قراردادن رئیس‌جمهوری کارزاری برای پیوستن ایران به سازمان تجارت جهانی راه انداختند

فرصت طلایی از دست رفت

با این حال بسیاری از فعالان اقتصادی معتقد هستند که ایران فرصت طلایی برای پیوستن به سازمان تجارت جهانی را از دست داده است. پیش‌ازاین مجیدرضا حریری، رئیس اتاق مشترک بازرگانی ایران و چین درباره پیوستن ایران به سازمان تجارت جهانی به ایلنا گفته بود «زمانی که این پیمان «گات» بود و قبل از تأسیس WTO، پذیرفته‌شدن در این پیمان بسیار راحت بود و شروط خاصی نداشت، مطابق معمول ما از این فرصت استفاده نکردیم و عضو نشدیم. از سال ۲۰۰۳ یا ۲۰۰۴ که ما به صرافت عضویت افتادیم، دچار این معضل شدیم که پذیرفته‌شدن در سازمان تجارت جهانی مستلزم اجماع بود یعنی همه اعضا باید پذیرش عضو جدید را بپذیرند. بنابراین به دلایل سیاسی و مشکلاتی که به‌ویژه با آمریکا داریم، برای عضویت در این سازمان ما مانع مواجه شدیم.»

او تأکید کرده است: البته در کشور هم بخش‌های عمده‌ای از فعالان اقتصادی چه در سطوح سیاست‌گذاری و چه در سطوح بخش خصوصی با پیوستن به WTO مخالف هستند، چراکه اگر ما عضو WTO باشیم، دیگر نمی‌توانیم ورود هیچ کالایی را ممنوع کنیم و تعرفه بالایی روی کالاها بگذاریم، درحالی‌که الان ورود چهار هزار قلم کالا به کشور ممنوع است. بسیاری از تولیدکنندگان هم مخالف هستند چون اگر ما عضو WTO شویم، باید در نظام تولید خود بازرگری کنیم و بتوانیم کالاهایی تولید کنیم که بدون حمایت‌های تعرفه‌ای و بدون ممنوعیت برای کالاهای خارجی در بازار کشور، بتوانند رقابت کنند و الان کالاهای داخلی توان رقابت با کالاهای خارجی را ندارند.

کارزاری برای پیوستن ایران به WTO

مهرداد عباد، یکی از اعضای اتاق بازرگانی ایران، کارزاری راه انداخته و از مسعود پزشکیان، رئیس‌جمهوری، درخواست پیوستن ایران به سازمان تجارت جهانی را مطرح کرده است. پیوستن ایران به امضای شماری از فعالان اقتصادی رسیده است، قید شده «پس از پایان جنگ جهانی دوم در سال ۱۹۴۶،

چند راهبرد برای توسعه مناطق آزاد

عبدالرسول خلیلی

استاد علوم سیاسی و کارشناس مناطق آزاد

این کتاب که از سوی انتشارات فرهنگ و دانش منتشر شده است، رویکرد مناطق آزاد و ویژه اقتصادی را براساس تعریف جدید مناطق آزاد که از سال ۱۹۵۹ در بندر شانگون ایرلند شکل گرفته است، جذب سرمایه‌گذاری خارجی و کسب درآمدهای ارزی را -برای تحقق وظایف این مناطق ذکر کرده و با توجه به واکاوی شعارهای اقتصادی سال‌های اخیر به‌منابه علت‌العلل درها و درمان مسائل متلایه اقتصاد ایران، نشان داده است که عملیاتی‌کردن آنها می‌تواند راهبرد بین‌المللی مناطق آزاد و ویژه اقتصادی را در خدمت به اقتصاد ملی مطرح نظر قرار دهد. بر این اساس، با توجه به لزوم ارتباطات مناسب و سازنده با دنیا -برای رفع یا کاهش تحریم‌ها، افزایش سرمایه‌گذاری خارجی برای تحقق رشد اقتصادی و اجرای قوانین به‌جای ایجاد قوانین جدید- که بیش از دیگر محورهای مطرح‌شده در اولویت برنامه‌های اقتصادی رئیس‌جمهور حائز اهمیت است- می‌توان انعقاد ارتباط اقتصادی و جذب سرمایه‌گذاری‌های بین‌المللی از جمله شرکت‌های آمریکایی در کنسرسیوم‌های خارجی را مفید دانست که در عرصه بهره‌برداری از توانایی این شرکت‌ها در رونق فضای کسب‌وکار مناطق آزاد تجاری-صنعتی قابل تأمل است. موضوع مشارکت شرکت‌های جهانی در پروژه‌های اقتصادی مناطق آزاد ایران می‌تواند حربه اقتصادی مناسبی برای مقادری سرمایه‌گذاران بین‌المللی و مقابله با تحریم و استفاده از توانایی آنها در جذب فناوری‌های پیشرفته برای رونق فعالیت‌های مناطق آزاد تجاری-صنعتی ایران باشد؛ تاجایی‌که این تصمیم زمینه‌ای برای جذب مشارکت سایر شرکت‌های اروپایی، چینی، هندی و کشورهای دیگر در مناطق آزاد تجاری-صنعتی ایران باشد. با رونق جذب سرمایه‌گذاری خارجی در مناطق آزاد ایران این مناطق از ناکارآمدی فعلی رها شده و جان تازه‌ای به خود می‌گیرند، وگرنه فاتحه آنها را باید در جهت لزوم انهدام آنها خواند؛ چون چیزی در حد سازمان‌های عمران منطقه‌ای نبوده و نیستند. این مناطق در این ۳۰ سال از آغاز فعالیتشان در سال ۱۳۷۲ تاکنون که تعداد آنها به ۱۸ منطقه آزاد می‌رسد -و چه آنهایی که قدمت ۳۰ساله دارند و چه آنهایی که از سال ۱۳۸۲ تا ۱۳۸۹ شروع به‌کار کرده‌اند و آنهایی که اخیرا در بانه و مریوان، اینچه‌برون، مهران، قصرشیرین، سیستان، اردبیل، بوشهر، مازندران، سرخس و دوغارون به تصویب رسیده‌اند- هیچ‌کدام راه به جایی نخواهند برد و همه در حد آواز در اضطراب یا بانگ به انبوهی مدیران به حاشیه‌مانده در مناطق آزاد تجاری-صنعتی باقی خواهند ماند. همچنین که برخلاف انتظار، قادر نخواهند بود نقشی در GDP توسعه اقتصادی کشور داشته باشند.

یادداشت

پزشکیان و خطرات

نهادن خشت اول

روی دیوارهای کج

احسان‌الهی مقدم

۱. داستایوفسکی در کتاب یادداشت‌های زیرزمینی خود می‌نویسد، عقل و خرد همیشه عقل و غذای ذهن و فکر آدمی است درصورتی‌که امیال و خواش‌ها، نمایانگر تمامیت زندگی بشر است. انسان تصورات و خیالات خود را حتی بی‌معنی‌ترین و بست‌ترینش را حفظ می‌کند، تنها با این هدف که وجود خود را، بودن خود را، اراده خود را ثابت کند و بگوید «من هستم». در ایران هزینه‌ها و بودجه‌های زیادی براساس میل افراد بر ملت ایران تحمیل شده است. راه سختی برای حکومت وفاق ملی در پیش است. نظم و انضباط و داشتن گروهی جوان در اجرای طرح‌ها و برنامه‌ها باعث موفقیت خواهد شد و همه را از طرف دولت خواهد کشاند.

۲. از ریاست قوه قضائیه و رئیس سازمان بازرسی کل کشور بخوانند لیسیتی از وزارتخانه‌ها و سازمان‌ها را براساس تعداد تخلفاتشان به نهاد ریاست‌جمهوری ارسال کنند.

۳. از وزارتخانه‌ها و سازمان‌هایی که بیشترین تخلفات مالی و اداری در آنها صورت گرفته است، افراد با سابقه ۲۵ سال خدمت و مدیرانی که تخلفات در زمان آنها صورت گرفته است، بازنشسته شوند با سمتی تا پایان چهار سال دولت به آنها داده نشود چون اصولا افراد خرابسکار بهتر متحد می‌شوند و در کار دولت اختلال ایجاد می‌کنند. در این وزارتخانه‌ها و سازمان‌ها از زنان بیشتر استفاده کنید چون میزان تخلفات زنان نسبت به مردان کمتر است.

۴. در سازمان اداری ایران هنوز هم هر فرد وقتی رئیس می‌شود، آن اداره را براساس ملک شخصی خود اداره می‌کند و تفکرات و طرح‌هایی که در ذهن دارد یا به نفعش هست را اجرا می‌کند و برنامه‌های دولت را کمتر مورد توجه قرار می‌دهد. بهتر است در ابتدای شروع دولت چهاردهم دلایل و اهمیت اجرای برنامه‌ها و طرح‌هایتان را تشریح کنید چون ممکن است مجبور شوید برخی افراد را از سمت‌هایشان برکنار کنید تا همه از اولویت‌های شما در اداره کشور و اجرای برنامه‌های دولت آگاه شوند.

۵. در آینده در جنوب ایران گرمای بالای هوا و تشعشعات خورشید در تابستان تأثیرات زیادی بر فضای سبز و تأسیسات و سازه‌ها خواهد گذاشت. باید راهی برای حفاظت بیشتر در برابر هوای داغ و گرمای بالا پیدا کرد. شاید بهتر باشد شبیه ساخت مترو در صورت امکان خیلی از سازه‌ها و تأسیسات به زیر زمین منتقل شوند.

۶. شرایط کشور عالی نیست؛ برای حل مشکلات کشور مثل کمبود برق، خشک‌سالی، کمبود آب، مسائل امنیتی و مهاجران، بی‌کاری و تورم، استفاده از افراد خلاق و مبتکر که عادی فکر نمی‌کنند، دولت را نجات خواهد داد.

۷. امکانات و تجهیزات ورزشی موردنیاز ورزشکاران را از طریق پول‌های بلوکه‌شده در چین تأمین کنید. در خیلی از ورزش‌ها چین در جهان اول است. بهتر است بخشی از اردوهای ورزشی در چین برگزار شود. ورزشکاران و حضور آنها در میدان‌های ورزشی جهانی نقش مهمی در معرفی ایران دارد. استعدادیابی در مدارس ایران را جدی بگیرید.

۸. ما عضو گروه بریکس یا گروه اقتصادی مهم جهان نیستیم. در شرایط تحریم ایران، در کنار استفاده از شیعه‌بودن، جبهه مقاومت، مسلمان بودن، از چهره دیگر ایران و تمدن ایران و فرهنگ نوزود استفاده و با زرتشتیان متمدن دیدار کنید. تمدن و فرهنگ ایران طوری است که در شرایط تحریم هر دری که به روی ایران بسته شود، چهره دیگر و راه دیگری برای ارتباط با سایر کشورها دارد. نوزود را با دعوت از همه کشورهای حوزه نوزود جشن بگیرید.

۹. قطر و عمان هر دو با آمریکا ارتباط دارند اما سیاست خارجی قطر در خاورمیانه مثل مدن دفتر به طالبان، کمتر برای خود حفظ هزینه داشته و ایران در حال حاضر درگیر مسائل امنیتی و مهاجران غیرقانونی شده است، این موضوعات مورد توجه قرار گیرد.

۱۰ کارشناس پژوهشکده کشاورزی پژوهشگاه زابل